

Руденко О. І.,

*аспірант кафедри публічного управління,
туризму та готельно-ресторанної справи*

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ОСНОВНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН

Динамічна глобалізація всіх галузей життя суспільства загострює економічні диспропорції між державами, посилює проблему вичерпання ресурсів, збільшує міграційний рух громадян та, крім того, зумовлює «розмивання» соціально-культурної ідентичності. В зазначеному контексті по-особливому вразливою вважається соціальна сфера, в рамках котрої втілюються головні потреби людей. Складність її регулювання й розвитку визначається полісистемністю, оскільки одні підсистеми відповідають за задоволення духовно-фізичних потреб людини та соціуму загалом (освіта, наука, культура, охорона здоров'я, рекреація, фізична культура і спорт), а інші підсистеми забезпечують зростання рівня життя, змоги відтворення робочої сили (соціальне страхування, зайнятість, соціальні послуги та гарантії), а також покращення умов життя людей (громадське харчування, побутове обслуговування, зв'язок, громадський транспорт, житлово-комунальний сервіс).

Соціальна політика в демократичних країнах на сучасному етапі визначається західними вченими як «глобальна проблема, що зазвичай формується як невід'ємна складова державної політики з урахуванням інтересів різних верств населення та історичних реалій, що склалися в межах певних держави й суспільства» [2].

В досвіді суспільств Заходу, що показують значний ступінь результативності соціальної політики, заведено, разом з іншими, виокремлювати ліберальну, консервативну та соціал-демократичну моделі її впровадження, котрі, як визначають вітчизняні науковці, відносяться до найбільш значущих західних моделей (ліберальна, консервативна та соціал-демократична модель) та котрі, ми вважаємо, варті особливої уваги. Зважаючи на це, слід проаналізувати характерні ознаки реалізації соціальної політики в межах кожної з цих моделей. Незважаючи на всі відмінності згаданих моделей, їх поєднують спільні демократичні принципи, а саме розподільчої справедливості, доступності стосовно змоги одержання громадянами матеріальних благ, якнайбільшої консолідації зусиль влади й громадянського суспільства для того, щоб забезпечити соціальну стабільність, спрямування на всебічне задоволення бажань і потреб соціуму загалом та кожної людини окрема.

Ліберальна модель соціальної політики має найбільший рівень свого розвитку в таких державах як США, Канада, Велика Британія, Австралія, Японія. Зазначена модель визначає прихильність соціуму до ринкової системи соціального регулювання, яка передбачає «розвинуту систему благодійності на основі ринкових відносин, приватної власності, ліберальної трудової етики, використання самоврядних можливостей громадянського суспільства, незначний вплив лівих (популістичних) політичних сил. До основних характеристик цієї моделі належать: зведене до мінімуму втручання держави в ринкові відносини й обмежене застосування заходів державного регулювання; домінування в соціальній сфері приватних добродійних організацій (етнічних, релігійних, професійних та ін.); соціальний захист з боку держави лише найбільш вразливих груп населення» [1].

Консервативна модель соціальної політики властива для «країн із соціально орієнтованою ринковою економікою, високоорганізованим суспільством, орієнтацією на всебічне забезпечення добробуту, диференціацією за рівнем доходу й соціальним статусом – Німеччини, Франції, Австрії, Італії. Для цієї моделі властиві: опора на правове регулювання системи соціального забезпечення через різні соціальні фонди, значні бюджетні відрахування на соціальні заходи; чітко відпрацьована система працевлаштування населення; соціальне страхування як основа безпеки життєдіяльності людини; корпоративна система соціального захисту в рамках окремих підприємств; колективна відповідальність усіх суб'єктів реалізації соціальної політики під контролем держави; соціальне партнерство як засіб узгодження інтересів найманих робітників і роботодавців з метою соціального захисту зайнятого населення» [1].

Як стверджує Л. В. Плотка, «наголошуючи на необхідності соціальної стабільності для розвитку соціальної держави, прихильники корпоративної моделі критикують потенційно деструктивну природу ринку. В основі корпоративного підходу до теорії соціальної держави лежить прагматичний центристський підхід до державного регулювання. Інший бік прагматизму прихильників корпоративної моделі полягає у підтримці такої державної політики, яка «розвиває» соціальні проекти. Прикладом може служити перетворення орендарів житла в його власників. Це підвищує престиж соціальних проектів і розвиває почуття відповідальності. Іншою соціально значущою метою є підтримка сім'ї, яка в даному випадку є базовою соціальною одиницею суспільства. Основним принципом даної моделі є забезпечення рівних можливостей для всіх громадян рамках соціальної держави. Особливу роль прихильники корпоративної моделі відводять освіті, підтримуючи її потенціал як в зміцненні соціальної стабільності та традиційних цінностей, так і у забезпеченні соціальної мобільності в суспільстві» [3].

Соціал-демократична модель соціальної політики характерна для Нідерландів, Швейцарії, країн Північної Європи – Швеції, Норвегії, Фінляндії, Данії. Для моделі характерні: гарантування за допомогою державного та місцевих бюджетів (утворених високою ставкою податків) загальної зайнятості, вирівнювання доходів громадян, зменшення матеріального розшарування соціуму; реалізація принципу солідарності, відповідно до котрого соціальний захист досліджується як справа всього суспільства, а не окремо взятих осіб; популяризування рівності всіх, незважаючи на соціальний статус, рівень доходів, ефективність особистої діяльності (мовиться про однакові змоги стосовно отримання освіти, кваліфікації, оплачуваної роботи); синтез добровільності та примусових методів (з боку держави) щодо створення відповідного рівня сервісу та соціальних послуг в усіх сферах життя індивіда; гнучкість, доступність соціального захисту і його спроможність вирівнювати соціальні умови для всіх категорій громадян, включно зі «слабкими» елементами. Недолік згаданої моделі – здійснення надмірного впливу держави на життя людини, що може зумовити феномени соціального паразитизму, втрату мотивації до розвитку бізнесу, що передбачає високі доходи.

Для соціал-демократів основним завданням є «подолання бідності, стимулювання та заохочення альтруїзму в суспільстві. Значною мірою соціал-демократичні держави орієнтовані на проведення «попереджувальної» соціальної політики, що означає:

- проведення політики повної зайнятості, що дозволяє пом'якшити складнощі із фінансуванням пенсійного забезпечення;
- послідовну боротьбу з причинами захворювань, які пов'язані з умовами праці;
- надання профілактичної медичної допомоги населенню;
- заходи, спрямовані на створення та збереження «малих осередків» (сім'я, об'єднання за місцем проживання тощо)» [3].

До головних цілей державної соціальної політики в межах соціал-демократичної моделі відносяться:

- справедливий і рівномірний розподіл доходів, а також гарантування населенню гідних умов життя;
- втручання у відносини, що є між різними соціальними верствами, для покращення якості життя, передусім, верств населення, які найменш забезпечені;
- заохочення до економічного розвитку.

Таким чином, узагальнено ідеологічним моделям соціальної політики можливо дати таку характеристику. Для консервативної моделі в «чистому вигляді» притаманний мінімалізм. «Ідеальний» консервативний соціальний захист не досліджується як інструмент втілення рівності; не може виходити за межі мінімуму й мусить надаватися лише в крайньому випадку; його фінансування по-максимуму перекладається

з державного на приватний сектор, громадські організації. Соціал-демократична модель є найбільше розвинутою, така соціальна політика відіграє самостійну роль, розрахована на забезпечення надійного захисту людини від ринкових ризиків. Ліберальна модель посідає серединну позицію між консервативною і соціал-демократичною, відзначається поміркованістю, адресністю, досить нормована, визначає збільшення системи соціального страхування, активну й динамічну політику прибутків.

Список використаних джерел:

1. Горбатенко І.А. Соціальна політика: світовий досвід і особливості реалізації в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2019. Випуск 26. С. 80–85.
2. Дікон Б., Халс М., Станс П. Глобальна соціальна політика: Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту. Київ : Основи, 1999. 346 с.
3. Плотка Л.В. Закордонний досвід реалізації державної соціальної політики. *Публічне управління та адміністрування в Україні*. 2019. Випуск 11. С. 133–136.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-621-1-21>

Тарнавський А. М.,

*аспірант кафедри публічного управління,
туризму та готельно-ресторанної справи*

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК «РОЗУМНИХ» РЕГІОНІВ ЯК СТРАТЕГІЧНА ОСНОВА РЕІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ (НА ПРИКЛАДІ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ)

У період постконфліктного відновлення Україна потребує нової моделі регіонального управління, здатної забезпечити сталий розвиток, безпеку та реінтеграцію деокупованих територій. Такою моделлю є концепція “Smart Region”, що поєднує інноваційні, цифрові та управлінські інструменти для зміцнення інституцій, модернізації економіки й підвищення якості життя. На прикладі Автономної Республіки Крим ця концепція виступає стратегічною основою державної політики реінтеграції та стійкості постконфліктних територій.